

Az Európa Parlament könyvtára

Az Európa Parlament könyvtára három helyszínen szolgálja ki a parlamenti képviselők és munkatársaik igényeit. A könyvtár jelenleg nagy fejlesztések előtt áll, a jövőben pedig egy korszerű információs központ részeként fog működni.

A hollandiai Tilburgi Egyetemen járva sokkoló volt számomra, amikor megláttam a könyvtárban elhelyezett személyi számítógépek tömegét. Közel 350 PC áll a használók rendelkezésére, hogy kereshessenek a könyvtár katalógusában, az adatbázisokban, a CD-ROM-okban. Rajtuk keresztül igénybe vehetik az Internet szolgáltatásait, és élhetnek a szövegszerkesztési lehetőségekkel. Nem szándékozom itt most összehasonlítani az Európa Parlament könyvtárát a Tilburgi Egyetemével, de van egy alapvető különbség, amely ennek a két könyvtárnak a jelenét és jövőjét meghatározza. A Tilburgi Egyetem könyvtára néhány négyzetkilométeres területen belül kb. 9500 hallgatót szolgál ki, míg az Európa Parlament könyvtára közel 5000 tagot és hivatalnokot, akik viszont három munkahelyen (Luxembourg, Brüsszel és Strasbourg), illetve az Európai Unió 12 tagállamának valamelyikében szétszórva dolgoznak. A tilburgi egyetemi könyvtár állománya mintegy 750 000 címet tartalmaz, az Európa Parlament könyvtárának gyűjteménye csak 75 000-et.

Tilburg a könyvtáráépületen belül próbálja segíteni a használókat, bár megkérdézhethetnénk, kell-e ilyen sok PC egy könyvtárban, és egyáltalán mi a hasznuk. Főleg szövegszerkesztésre használják őket? A jelenlegi hálózati adottságok és a kommunikáció fejlődése mellett logikusnak tűnne hozzáférhetővé tenni a keresési lehetőségeket belülről, és a könyvtár falain kívülről egyaránt. Felmerülhet a kérdés, vajon egy tilburgi hallgató sikeresen folytathatja-e tanulmányait távoli felhasználóként is, ha ugyanolyanok a számítógépes lehetőségei, mint a könyvtárban, kibővítve az online könyvelőjegyzéssel és az elektronikus dokumentumszolgáltatással. A tilburgi könyvtár olyan szolgáltatásokkal próbálja becsalogatni a használókat (lásd személyi számítógépek), amelyeket bárhol máshol az egyetem területén, vagy akár távolabb is el lehet helyezni? Vagy arról van-e szó, hogy az elektronikus információs szolgáltatás tényleg serkentőleg hat a hagyományos könyvtárhasználatra? Vajon a könyvtárosok és a dokumentátorok, akik többé már nem közvetítők, hiszen a felhasználók képesek önállóan is keresni, lassan feleslegessé

válnak, vagy új igények támadnak velük szemben a fenti tendencia következtében?

Az Európa Parlament könyvtára

Az Európa Parlament könyvtára már természeténél fogva is a távoli felhasználókkal foglalkozik. A könyvtár politikáját és az eljövendő fejlesztéseket az olvasók megoszlása és a politikai naptár alapvetően meghatározza. Egy szétszóró felhasználói kört kell ellátnia, lehetőleg teljes szövegű hozzáférést nyújtva nekik a könyvtár katalógusaihoz és más online szolgáltatásokhoz az irodájukból, illetve bárhol, ahol éppen vannak. Ezek az emberek nagyon gyakran a könyvtár megszabott nyitvatartási idején kívül végzik kutatómunkájukat. Ahhoz, hogy megértsük az Európa Parlament könyvtárában tervezett fejlesztéseket, ismerni kell a környezetet, amelyben a könyvtár működik, mivel ennek bizonyos szempontjai befolyásolják a funkciókat és a szolgáltatásokat.

Az Európa Parlament könyvtára három fő munkahelyén, a Luxembourgban, Brüsszelben, illetve Strasbourgban folyó munka merőben eltérő, és a parlament politikai naptárától függ. A könyvtár hagyományos parlamenti könyvtár, jóllehet nagyon fiatal. Fő célja, hogy az Európa Parlament választott képviselőit és a titkárság munkatársait ellássa. A politikai naptár szerint a képviselők havonta két hetet töltenek Brüsszelben, egy hetet pedig Strasbourgban. Nagyon ritkán látni őket Luxembourgban, mégis – történelmi okokból – itt található a könyvtár főépülete. Az igények levélben, faxon vagy telefonon érkeznek Luxembourgba; személyesen csak a ténylegesen ott dolgozó hivatalnokok használják a könyvtárat. Hogy legyen némi fogalmunk egy Luxembourgban dolgozó dokumentátor munkájáról, álljon itt néhány adat: 1993 októberében 163 igény futott be, ebből 71-et 30 perc alatt teljesítettek, 66-ot 30 és 60 perc között, 26 pedig több mint egy órát vett igénybe. Harminc kérdés érkezett képviselőktől vagy asszisztenseiktől, 75 az Európa Parlament munkatársaitól,

31 gyakornoktól, a maradék pedig politikai csoportoktól, az Európai Bizottságtól, látogatóktól és egyéb külső szervezetektől. A kérdések a parlament munkájával kapcsolatos témák széles körére terjednek ki, sok az összehasonlító jellegű (pl. a minimálbérekre vagy a sorkatonai szolgálatra vonatkozó jogszabályok az egyes tagállamokban).

Strasbourg

A plenáris ülések idején rengeteg a könyvtári igény, Strasbourgban azonban nincs könyvtára az Európa Parlamentnek. Ehelyett luxembourgi vagy brüsszeli dokumentátorok jönnek Strasbourgba dolgozni, használgák az Európa Tanács könyvtárát, és más belső, illetve külső adatbázisokat. Az Európa Parlament más munkatársai két-három különböző városban is dolgoznak egy hónapon belül. A három különböző munkahelyből adódó problémákat nagymértékben sikerült megoldani egy átfogó dokumentumszállító szolgálattal, amely a városok között működik, valamint a telefax lehetőségeinek maximális kihasználásával. Televíziós konferenciákra is mód van, ami szintén csökkenti a hivatalnokok mozgását. A Tilburgi Egyetem könyvtárának célja, hogy a legjobb szolgáltatást helyben nyújtsa a használóknak, míg az Európa Parlament könyvtárának kívülről kell elérhetőnek lennie mind az információkeresés, mind a dokumentumszolgáltatás, mind a teljes szövegű online dokumentumszolgáltatás tekintetében. Ez az a terület, ahol a legjelentősebb fejlesztések várhatók. Ahogy egyre több és több képviselő, asszisztens és hivatalnok válik önellátóvá információs értelemben (a képviselők évente hozzájárulást kapnak a hivatali automatizáláshoz és számítógépesítéshez – fax, adatbázis-elérés, hardver stb.), úgy várhatóan csökkenni fognak a könyvtárral és a dokumentációs személyzettel kapcsolatos igények a közeljövőben. Magyarázható-e ebből a tilburgi stratégia, hogy a könyvtár falain belül helyezik el a PC-ket? Tilburg így sokkal jobban nyomon követheti az olvasókat és a könyvtár használatát. Ugyanakkor az Európa Parlament könyvtára, bár vannak statisztikái arról, honnan és hányszor használták a könyvtárat, illetve a dokumentumokat, a nem használatot nem tudja mérni. Nem ismerjük azokat a potenciális felhasználókat, akik az információikat máshonnan szerzik be, például a helyi egyetemektől, könyvtáraktól, nemzeti parlamentektől.

Az Epicentrum

Annak ellenére, hogy 1992 decemberében az edinburghi csúcstalálkozón rögzítették az Európa

Parlament munkahelyeinek jelenlegi elhelyezkedését, azaz hogy a székhely Strasbourg, a titkárság Luxembourgban van, a parlamenti bizottságok pedig Brüsszelben dolgoznak, bizonyos területeken a személyzet lassú Brüsszelbe áramlása érzékelhető. Nemrég alakult meg egy új tanácsadó testület itt, és 1996-ban az Epicentrumnak is működnie kell. Ez az új információs központ fogja össze a Kutatási Főigazgatóság forrásait, amelyek közé a könyvtár is tartozik. Az Epicentrum előkészítő munkálatainak részeként külső konzultánsokat kértek fel a belső tervezés, elhelyezés és a személyzeti igények tanulmányozására. A jelenlegi könyvtár része lesz ennek a nagyobb információs központnak, amely átfogó szolgáltatásokat nyújt majd a képviselőknek és asszisztenseiknek, az Európa Parlament munkatársainak, újságíróknak, és az elismert parlamenti tudományos munkatársaknak. A magyar országházban például a nagyközönség által is használható könyvtár működik, ez azonban nem befolyásolja a képviselők és asszisztenseik számára nyújtott szolgáltatásait.

Információs szakemberek

A könyvtáros és a dokumentátor kategória mellett egy harmadik is meg fog jelenni, az információs szakember. Még nincs eldöntve, hogy a luxembourgi könyvtár megszűnik-e, vagy csak más feladatot kap. A brüsszeli lehetőségek előrevetítik a hangsúly áthelyeződését a hagyományos, monográfiákat gyűjtő könyvtárról az információs és dokumentációs igények gyors kielégítésére az új technológia segítségével. A könyv szerepe jelenleg vita tárgya, én azonban úgy vélem, hogy bár kétségtelenül előtérbe kerülnek az információelérés, -keresés és -szolgáltatás újabb formái, az Európa Parlament könyvtárának vállalnia kell, hogy fenntart egy átfogó gyűjteményt az Európa Parlament történetéről, és így általában az európai politikai integráció történetéről is. Ebben a pillanatban még nincs határozott döntés az Epicentrum alapkérdéseiről, most folynak a megbeszélések a külső konzultánsokkal.

Többnyelvűség

Az Európai Unió valamennyi intézménye erősen el van kötelezve a többnyelvűség, és a tagállamok hivatalos nyelvének elfogadása mellett. Az Európa Parlament könyvtárának könyv- és periodikagyűjteménye tükrözi is ezt az elkötelezettséget a hivatalos nyelvek és valamennyi reprezentált nyelv tekintetében. Ezzel együtt az angol, a francia és a német teszi ki az állomány kb. 50%-át.

Persze gyakran előfordul, hogy az olvasó ugyan talál anyagot a keresett témában, de nem olyan nyelven, amelyet megért.

Az EUROVOC tezauszot az Európa Parlament és a Hivatalos Kiadványok Hivatala (Office of Official Publications = EUR-OP) tart fenn, és a kilenc hivatalos nyelven adják ki. Az Európa Parlament belső dokumentációs adatbázisa (EPOQUE = European Parliament On-line Query System) menüvezérelt formában a görög kivételével valamennyi hivatalos nyelven hozzáférhető. Ennek eredményeképpen az EPOQUE menüvezérelt szintjén 1400 lekérdező és 2000 help képernyő található. Az adatbázis tájékoztat valamennyi, az Európa Parlament által kiadott vagy megvitatott dokumentumról. Az EPOQUE adatbázisnak jelenleg 1400 használója van, akik közül 400 külső.

Az Európa Parlament információs adatbázisa az OVIDE (Organisation du Videotex du Député Européen), amelyhez kb. 10 000 kérdés érkezik havonta, és négy nyelven, 50 000 képernyővel használható. Információt nyújt az ülések napirendjéről, személyekről, sajtóközleményekről, utazási kérdésekről, pályázatokról, az Európai Unió intézményeiről stb. Most lehetővé vált, hogy a jelenlegi (angol, francia, német és olasz) kérdezőnyelvekhez a spanyol is csatlakozhasson. Elektronikus levelezésre is módot ad.

Az Európai Unió bővülése további feladatokat jelent a többnyelvűség terén az intézmények és könyvtáraik számára, hiszen ennek következményeképpen várhatóan növekedni fog a hivatalos nyelvek száma.

Katalogizálás és indexelés

A könyvtár 1985-ben kezdte el belső projekt-ként a katalógus számítógépre vitelét. Az Európa Parlament felállította a SYSDOC belső dokumentációs rendszert, a könyvtár katalógusának (Pegase) a beépítésével lett ennek a része. Mindez persze nem zajlott problémák nélkül, jelenleg is folynak a viták egy kereskedelmi forgalomban kapható programcsomag vásárlásáról. Az elmúlt évben külső szakértői társasággal kötöttek szerződést, hogy értékelje a könyvtári rendszert, és tegyen javaslatot korszerűsítésére a meglévő Adabas adatbázis-kezelő rendszer segítségével. Ezenkívül nemrég írtunk alá egy további szerződést a mikrofilm katalógus retrospektív konverziójára.

Amint korábban említettem, az Európa Parlament dokumentációs információi az EPOQUE adatbázisban elérhetők, de a könyvtári katalógus jelenleg még nem hozzáférhető. Reméljük, hogy a Pegase-nak is lesz saját OPAC-ja, amely az EPOQUE segítségével lesz kereshető. Bár a

könyvtárban 1985 óta folyik az integrált könyvtári rendszer bevezetése, néhány kulcsterület még nem készült el. Nincs nyomtatott gyarapodási lista, SDI, automatizált kölcsönzési rendszer, OPAC, és ami talán a legfontosabb, nem lehet más forrásokból származó bibliográfiai rekordokat letölteni. Míg a tilburgi egyetemi könyvtár katalogizáló részlege a tételek 80%-át importálja, ami napjainkban elfogadható arány, addig az Európa Parlament könyvtára az anyag 100%-át házilag dolgozza fel. Legnagyobb örömeinkre a közeljövőben mindezen problémák megoldása napirendre kerül. A könyvtár dokumentátor munkatársai most kezdték el a folyóiratcikkek felvételét is a Pegase adatbázisba.

A dokumentumok indexelése az EUROVOC tezausz segítségével történik. A könyvtár korábban a francia változatot használta, de egyre több kolléga tér át az általa preferált nyelvű, illetve a dokumentum nyelvéhez illeszkedő változatra. Az alkalmazott osztályozási rendszer régebben az ETO volt, ma már inkább az EUROVOC mikro-tezauszaiiban megadott jelzeteken alapszik.

Gyűjtemények és személyzet

Történelmi okokból az Európa Parlament titkár-ságának két könyvtára közül továbbra is a luxembourgi marad a nagyobb. Mint az Európai Unió egyik intézményében működő parlamenti könyvtár, természetesen a társadalomtudományokra koncentrálnak, különös hangsúlyt fektetve az európai integrációra, a közösség jogszabályaira, a nemzeti jogszabályokra, a politikára stb. Ugyanakkor szoros kapcsolatot tart fenn az Európa Parlament parlamenti bizottságainak munkájával is. Íme néhány az Európa Parlamentet érdeklő témák közül, amelyek az 1993. decemberi ülés napirendjén szerepeltek: országos központi bankok, család, nukleáris biztonság Kelet-Európában, az információ szabadsága, repülőgépipar, veszélyes anyagok, vágóhidak, a rendőrség együttműködése, a biztonsági öv használata távolsági autóbuszokon, a hontalanok támogatása, bűnözés a városokban, az oroszországi választások, pornográfia, közúti balesetek, nyári időszak. A könyvgyűjtemény legnagyobb része Luxembourgban van, Brüsszelben főként a referenzállomány található. A 170 000 kötetből álló teljes állomány kb. 75 000 címet reprezentál. A közel 1800 folyóiratból 400 található a brüsszeli könyvtárban.

Decentralizált gyűjtemények

Az utóbbi években a decentralizált állományépités került előtérbe, mivel a különböző igazgatóság-

gok, bizottságok stb. közvetlenül kérhetik a könyvtártól a számukra szükséges dokumentumok megvásárlását és feldolgozását. Ezeket a decentralizált gyűjteményeket nem képzett személyzet kezeli, és az egyes igazgatóságokon belül még jobban szétszóródnak, mivel továbbadják a dokumentumokat egyes személyeknek. Csupán a jogi szolgálat dicsekedhet képzett könyvtárossal. A könyvek és folyóiratok mellett bőséges a mikroformák gyűjteménye is, amelybe az Európa Parlament dokumentumai, országos hivatalos közlönyök, újságok stb. tartoznak; ez a szolgáltatás azonban hivatalosan nem része a könyvtárnak. A CD-ROM-ok még nem működnek teljes mértékben, de a hálózati projektet éppen most értéklik. A könyvtárban nagyon kevés az audiovizuális anyag, az új brüsszeli Epicentrum azonban audiovizuális szolgáltatásokat is szándékozik nyújtani.

Az Európai Unió intézményeiben dolgozó hivatalnokok általában öt fokozatba sorolhatók (A, B, C, D és LA, vagyis a fordítók-tolmácsok). Az Európa Parlamentben dolgozó hivatalos könyvtári személyzetet (könyvtárosok és dokumentátorok) általában a B fokozatba sorolják, bár sokuknak van közülük egyetemi diplomája a szakképzettség részeként vagy a mellett. Mivel a szakmai képesítések valamennyi tagállamból származhatnak, ezeknek az embereknek a kulturális hátterük, képzésük és szakmai tapasztalatuk gyakran eltérő. Még mindig erőteljes a megkülönböztetés a könyvtárosok és a dokumentátorok között. A szakképzett könyvtári személyzet kb. kétharmada Luxembourgban dolgozik. Az egyes fokozatokba a személyzetnek kb. 50-50 tagja tartozik.

EUROLIB

Az Európai Unió intézményeinek könyvtárai, valamint más érdekelt intézmények, mint pl. az Európai Főiskola (European College, Brugge), az Európa Tanács (Strasbourg) és az Európai Közigazgatási Intézet (European Institute of Public Administration, Maastricht) könyvtárai 1988 óta rendszeresen találkoznak azzal a céllal, hogy további együttműködési szerződéseket kössenek. Az EUROLIB ernyője alatt több együttműködési projekt terve született már meg, egyelőre azonban csak a folyóiratok központi listája, az EUROLIB-PER érhető el. Ez az adatbázis közel 10 000 periodika címét tartalmazza. A katalogizáláshoz kifejlesztették az EUROLIB/CCF formátumot, és ugyancsak fejlesztés alatt van az EUROLIB/CCF és a tagkönyvtárak helyi formátumai közti konver-

zió, valamint a helyi formátumok közötti automatikus konverzió megoldása is. Az EUROLIB tagjai egyetértenek abban, hogy az osztott katalogizálás is része legyen a programnak, és hogy a Hivatalos Kiadványok Hivatalának CRENOT adatbázisából származó rekordokat is le lehessen igény szerint tölteni. Azt is remélik, hogy a Hivatalos Kiadványok Hivatalával, az Európa Bizottság brüsszeli archívumaival, és a firenzei Európai Egyetemi Intézet archívumával való együttműködés keretében a dokumentumszolgáltatás lehetőségei is javulni fognak. Az EUROLIB szeretne nyilvános hálózatként működni, hogy a részt vevő könyvtárak olvasóin kívül a tagállamok hivatalainak, az Európai Dokumentációs Központnak, és más, az európai integrációban érdekelt intézményeknek a munkatársai is profitálhassanak a forrásokból. Az EUROLIB érdeklődési körébe tartozik továbbá a személyzet cseréje és a könyvtárközi kölcsönzés. Az EUROLIB-csoport által hozott politikai döntések minden bizonnyal hatással lesznek a tagkönyvtárakra, habár nem cél, hogy politikai nyomást gyakoroljanak rájuk. Mivel az EUROLIB viszonylag új kezdeményezés az Európai Unió könyvtárai között, a munkafolyamatok és az irányelvek összehangolása nem mindig könnyű. Ez különösen igaz a katalogizálásra és az indexelésre (például nem minden részt vevő könyvtár alkalmazza az EUROVOC tezauruszt az indexeléshez).

* * *

Az Európa Parlament könyvtárának fejlesztése a továbbiakban politikai döntésektől függ, akár a szélesebben vett európai politikai helyzet (mint pl. a titkárság székhelyének vagy új országok Európai Unióba történő felvételének a problémája) függvényében tekintjük, akár helyi szinten vizsgáljuk a képviselők és munkatársak ellátásának gondját, pillanatnyi székhelyüktől eltekintve. Mindazonáltal az Európa Parlamentnek az információ és a dokumentáció kérdéseivel két fronton kell megküzdnie:

- az Epicentrum létrehozása Brüsszelben,
- a távoli hozzáférés megteremtése az információkhoz és a dokumentációhoz.

A jövő fejlesztései oda juttatják el a könyvtárat, ahol a legtöbb könyvtár már jelenleg is tart, illetve a közelmúltban tartott. Izgalmas lesz nyomon követni, hogyan változnak meg a könyvtári szolgáltatások, ha egyszer az Epicentrum projekt megvalósul.

Beérkezett: 1994. X. 31-én.

Fordította: Varga Katalin